

LO CAMP DE TARRAGONA

PERIÒDICH CATALANISTA

Any 3.— Núm. 95.— Diumenge 1.º de Juny de 1902.

LO QUE VOLÈM

Volèm la llengua catalana ab caràcter oficial y que sian catalans tots los que desempenyin càrrechs públics: volèm Corts catalanas, no sols per estatuir nostre dret y lleys civils sino tot quant se refereixi á la organizació interior de nostra terra: volèm que catalans sian los jutges y magistrats y que dintre de Catalunya's fallin en última instancia ls plets y causas: volèm ser árbitres de nostra administració, fixant ab entera llibertat las contribucions y impostos, y volèm, en fi, la facultat de poder contribuir á la formació del exercit espanyol per medi de voluntaris ó diners, suprimint en absolut las quintas y llevas en massa y establint que la reserva regional forosa presti servey tan sols dintre Catalunya.» (Del manifest de la Unió Catalanista de 16 de Mars de 1897).

IPROU COMEDIA!

Recordemse de lo que ha ocorregut sempre á Catalunya. Aquí, seria negar l'evidencia no reconeixer que'l poble no ha pogut may lligar ab los politichs centralistas, puig ab son instint ha comprès molt abans encara de que las ideas autonomistas prenguessin lo vol que tenen avuy en dia, que la major part dels mals que'ns afligeixen són deguts als politichs madrilenys.

Cada vegada donchs, que algú de aquests ha tingut precisió de venir á Catalunya, ha procurat afalgarnos als catalans; dihentnos que som *laboriosos, cultos* y demés frases de la fullaraca ab que adornan sos discursos los que, com ells, enrahonan mitja hora sens dir res, y donantnos per la corda han conseguit lo que's proposavan, que no era altra cosa que ferse aplaudir.

A nosaltres que ja'ns las sabiam de memoria las frases d'elogi, cap efecte nos feyan, puig los mateixos politichs, á l'ésser fora de Catalunya, nos motejavan ab lo calificatiu d'*egoístas* qu'és lo mellor que poden dirnos, quan, segons ells, nos fan justicia.

Tant quan nos alabavan com quan nos ofenían, quedavam tranquils, perque al cap y á la fi no per això havian de creixer ni las virtuts del poble catalá ni sos defectes.

Mes ara las cosas van cambiant, y no sembla sino que lo mateix que'ls politichs de Madrid, tingan obligació de fer los catalans que van á la Cort. Encara que'ns referim á catalans que, en sa majoria, ocupan càrrechs politichs fills del règim centralista, no per això'ns fa la cosa menys pna.

Los patrioters de Madrid, ajudats de sa premsa lleugera, nos han presentat als catalans com quelcom ferotge, descastat y antipatriòtic, quan nosaltres ho som més, molt més que ells de patriotas, puig nostres esforços van dirigits á salvar la aquesta patria qu'ells veneran molt de *boquilla*, sens perjudici d'aprofitarla pera sos fins particulars.

Y precisament per això nos fa pena que'ls catalans adoptin la línia de conducta que segueixen. Es poch noble al trobarse á Madrid renegar de Catalunya, com volguent dir: «sí, que á la nostra terra n'hi ha de mals espanyols, mes nosaltres, nosaltres som dels inconsútils dels de bona rassa.»

Aquests dias y ab motiu de las festas de la coronació, tothom s'haurá pogut fixar en los discursos qu'han fet los catalans que ab caràcter oficial han anat á Madrid. Tots han tocat lo mateix registre; tots han fet lo paper poch lluhit de volguer ésser més inconsútils que ningú, guanyantse aixís los aplausos dels que tenen encara la esperansa de deturar la corrent natural de las cosas.

Seria més patriòtic parlar no ab fórmulas cortesanas, sino ab lo cor, y dirloshi clar y net als de Madrid, quinas són las aspiracions de Catalunya, puig jamay podrà considerarse com á mal patriota lo qui ab viril energia senyala als governants los perills que porta l'actual sistema y ls hi obrals ulls á la realitat, perque és molt més noble atacar ab valentia las qüestions, que no amagar lo mal, pensant que d'aquest modo ja queda curat.

No és l'aplauso d'un moment lo que deurian buscar los catalans á Madrid. Res d'això; han arribat las cosas á un extrèm que no és qüestió de finir sino de que'l llenguatge de la veritat s'obri pas, acabant d'una vegada ab convencionalismes que tan mal resultat nos han portat.

¿A què vé parlar en lo sentit que ho han fet diferents delegats de Catalunya? ¿Què conseqüeixen ab tant fingiment? Lo lògich, lo natural, lo correcte, lo digne, lo patriota, seria despullarse de tot ropatge oratori y sens altra mira que'l bé de la patria, exposar en todas las ocasions los mals que'ns afligeixen, única manera de posarhi remey.

Al chor d'alabansas mútuas qu'un día y altre's prodigan la gent de Madrid, hi devia d'havershi oposat la veu de Catalunya per mediació de sos fills, y dirloshi que si no hi ha esmena, si l'Estat segueix la línia de conducta fins ara posada en práctica, lo resultat final será desastrós.

Això és lo verdader patriotisme, y no fer de comparsa fingint moltes vegades un entusiasme que no's sent y procurant trèurer de tot partit en profit propi.

Al catalanisme hi caben tots los catalans

—Y donchs, que li va semblar la conferencia de Mossen Alcover al Foment?

—Ab franquesa; no vaig anarhi perque, m'fa mala espina, á mí, que com vostè sab, soch republicà de tota la vida, que ab això del catalanisme hi estigui tan ficat lo clero.

—Però vostè creu que si'l clero sent simpatia per la causa catalanista, lo catalanisme ha de rebutjar de son sí al clero catalá?

—Jo crech que són una mala gent y que la causa de la ignorancia y falta de cultura del poble és deguda á n'ell que pera governar en las conciencias voldria'l poble ben ignorant.

—No obstant, los catalanistas de Falset temps enrera vam tenir lo goig d'acompanyar á l'avench de la Torre de Fontaubella á Mossen Norbert Font y Sagué, qu'era un sacerdot jove, lluhidíssim y apassionat per la ciencia geològica, portantlo sas aficcions fins á l'extrèm de baixar ab una intrepidesa no igualada per cap catalá, als més pregóns abims de las afraus d'aquesta terra. Y Mossen Alcover, filòlech eminent y entusiasta de nostra estimada llengua, ab una activitat inimitable resseguíex totas las encontradas ahont se parla, pera estudiar la fonètica particular de cada una, deixant un rastre de catalans convensuts de la necessitat d'ajudar á la formació del Diccionari de la llengua, y s'emporta un budor de datos y apuntes de tot los monuments antichs de la terra ab lo fi d'estudiar l'istoria de Catalunya d'una manera molt més intel·ligible que la que estudiarem nosaltres.

—Serán excepciones, honrosas si vol, però la generalitat, creguim á mí, són antidemocràtics, y ls verdaders democratas són enemichs inconciliables d'aquesta secta privilegiada, que la revolució francesa y la setembrina van posar á ratlla.

—Donchs miri jo tenia entès que'l *Verbo* de la democracia espanyola, l'insigne Castelar, havia fet molts bisbes.

—Es veritat. Com que són una gent que no tenen patria y van dret al diner, tant s'estiman cobrar de la república francesa com de la Monarquia espanyola.

—No obstant, l'istoria de Catalunya, tant durant la guerra dels Segadors, com la terrible de Felip V y la independència, nos cita molts exemples de prelats y sacerdots que donaren las sevas vidas en olocauste de la patria.

—Es cert; però això seria més que pera defensar la patria, pera defensar la seva influencia dintre de la societat catalana.

—Però no li sembla á vostè que'ls catalans poden veillar pera que l'influencia clerical ó la militarista ó la ofinesca no absorbeixin tota la vida de Catalunya, sense per això rebutjar á l'element eclesiàstich, ni al militar, ni á l'administratiu, abans al contrari, catalanizantlos á tots pera tots plegats fer patria qu'és á lo qu'aspira lo catalanisme?

No li sembla á vostè que ha sigut de més funestas conseqüencias pera l'Estat espanyol, aquest militarisme qu'han covat concient ó inconscientment tot los partits politichs, treba-

llant pera sobornar generals de prestigi pera que'ls treguessin las castanyas del foc y donguessin lo poder al seu respectiu partit?

Li sembla una forma prou democrática, l'imposició d'un monarca extranger per un general malhumorat com en Prim, (deixant á part los mèrits del monarca y del general)? Li sembla á vostè una forma prou democrática la proclamació de la República per unas Corts confeccionadas al Ministeri de la gobernació y á voluntat de qui disposava del manubri electoral? Li sembla prou democrática la forma ab que fou proclamada la Monarquia d'Alfons XII per Martinez Campos y Jovellar? Li sembla prou democrática la forma ab que se ha fet la proclamació de la major edat del Monarca actual? Y no li sembla ridícul que'ls republicans espanyols esperin l'adveniment de la República de qualsevol general descontent de la Monarquia (qu'á tots procura acontentarlos)?

Jo no estich tant fort com vostè en democracia; però'm sembla que la verdadera, consisteix en respectar las opinions ajenas, propagar las propias y procurar l'equilibri y l'harmonia entre todas las classes, ja siguin aquestas del clero, de la milicia, del comerç, de l'industria, de l'agricultura, de las ciencias ó de las arts. Y tot això lo catalanisme ho conseguirá no rebutjant á ningú que se senti ab fe pera treballar pel desvetllament de Catalunya, si no animantlos á tots tant si's diuen monarquichs com republicans, despreciant los dicteris de clericals y de anticlericals de retrógados y d'avansats, y procurant que's compleixi'l lema de Catalunya pera'ls catalans....

A n'aquest punt havia arribat la conversa entre un republicà de la flamarada y'l que suscriu quant mos despedirem. Al donarnos la mà repetí: Desenganyis; això del clero, als catalanistas los fa molt mal.

V. ESTRÉM.

Falset 29 de Maig de 1902.

LO PERILL DEL BARCELONISME

Los nostres enemichs, los que s'esparveran de la creixensa dels ideals catalanistas, han inventat un argument pera combatrens: l'argument del *Barcelonisme*. Ab mala fèls més, ab bona però equivocada intenció ben poch, van propagant que'l triomf del Catalanisme únicament convindria á Barcelona y hauria de portar perjudicis immensos als demés pobles de Catalunya. Pobres d'esperit com són y acostumats á no veurehi més enllá de lo que allargan sos ulls, quan un mólvil egoista y petit no inspira'ls seus actes, los nostres enemichs no la comprenen la grandesa del Catalanisme y'l reduheixen á un cambi insignificant de capitalitat y de personas, sense trascendencia de cap mena pera'l mellorament real del nostre poble.

De la absorció natural que exerceix tot gran centre de població com Barcelona, se n'ha volgut treure profit pera extreure l'argument y enlluernar á la gent senzilla, arribantse fins á afirmar que'l Catalanisme no té altra finalitat ni propòsit que substituir la hegemonia política de Madrid per la de la capital de l'antich comtat catalá. Es convenient, per això, que'ls catalanistas, particularment los que no vivim á Barcelona, la refusèm ab energia aquesta errònea creensa, que ab tot y sa falsetat y inconsistencia, allunya á molts del nostre camp ó'ls hi fa entrar ab rezels y desconfiansas.

Tothom que judici ab imparcialitat y no's deixi portar de cegos apassionaments, haurá de regoneixer que, si algún element, algún organisme burocràtic posseheix Barcelona, que no sia producte de sa absorció natural de gran ciutat, lo deu precisament al règim centralista que'ns malmena. Aquests elements y aquests organismes efectes són del centralisme; puig que

no existian quan Catalunya's gobernava á si mateixa y's cuydava sense intrusions exòticas de tot lo que li era peculiar y propi. No hi ha dubte, donchs, que fent desaparèixer la causa no podrán subsistir sos efectes, y que quan torni á implantarse'l govern autonòmic de Catalunya, adaptantlo, com és lògich, als temps moderns y á las necessitats del dia, caurán pera no aixecarse may més ó passarán á ocupar lo lloch que'ls hi pertoca, los comptadíssims organismes que'l poder central ha concedit á Barcelona y entrebancan la vida regional de la nostra terra.

Y que aixís ha d'ésser, nos ho demostren ben á las claras los fonaments en que descansa'l Catalanisme. Nosaltres aymèm lo de la terra, volèm fer revivre nostras antigas y veneradas institucions, spill ahont s'emirallaren tants pobles, anyorèm, en una paraula, lo retorn de tot lo que ha constituït lo signe característich de la nostra personalitat, que'ns distingeix y'ns diferenciará sempre de las demés regions que forman l'Estat espanyol. Però al costat y junt ab aquest fonament que'n podríam dir tradicional ó històric, hi coloco'm l'ideal autonomista que informa'l nostre programa, ideal que no permet lo predomini d'una classe ó d'un poble, sino que lliga ab llassos de veritable germanor los elements integrants de la nacionalitat, assegurant pera cada un d'ells los seus drets y las sevas llibertats.

Que la tradició catalana no ha estat may centralisadora y uniformista, ho diu l'istoria y ho proclaman ben alt nostras lleys y costúms, compendi acabat dels sentiments y aspiracions de la nostra rassa eminentment particularista. Ni dintre de Catalunya, ni en los moments d'expansió territorial, en los temps més gloriosos de la nacionalitat catalana, se'ns poden citar actes que marquin una tendencia centralista. Los nostres reys conquistavan pobles, mes no'ls feyan pas esclaus, ans al contrari, respectavan sas llibertats y fins afavorian lo desenrotll natural de sa personalitat, deixant que ells sols se governessin y fossin árbitres de son règim interior.

Si per aquesta banda cap perill ofereixen los ideals catalanistas pera tots y cada un dels pobles de Catalunya, no creyèm que pogan inspirar la més petita temensa'ls principis autonòmichs en que descansen las Bases de Manresa y'ls accorts de las Asambleas celebradas fins ara. S'han tingut sempre ben presents las ensenyansas de la naturalesa, y al proclamar l'autonomia regional, s'ha deixat també ben sentada la del individuú, del municipi y de la comarca, sense donar preferencias á determinadas classes ni á determinats pobles en l'exercici de las funcions socials, tan legislativas, com judiciales, administrativas, d'ensenyansa, etc. No volèm nosaltres, perque som conseqüents ab las nostras ideas, que mentres en un lloch hi haja plétora de vida, quedin desatesos los altres y arrastrin una existencia pobre y malaltissa. Volèm que Catalunya sia un cós social perfecte, y per això és necessari que tots los orgues, fins los més insignificants, tingan l'adeuada vitalitat y funcionin ab la regularitat deguda.

¿Ahont és, donchs, lo perill del *Barcelonisme*? Si'l Catalanisme—y de altra manera no tindria rahó d'existir—no sols té per fonament l'autonomia, sino que ha de seguir y confirmar la tradició catalana, ¿com pot ésser centralisador?...

Ni hi ha'l perill, ni és possible que nosaltres siguèm centralistas. L'argument dels nostres enemichs té per base únicament una comparansa que s'ha volgut fer entre Madrid, capital d'Espanya, y Barcelona, cap y casal de Catalunya. Y no s'ha reparat en que'ls termes no guardan proporció, perque mentres Madrid és un poble sense energias ni vida propia, que se alimenta artificialment mercès als organismes burocràtics creats á l'om-

bra del centralisme qu'empobreix la Espanya, Barcelona és en cambi un centre de treball, de mohiment, ab forsas y medis naturals pera la lluyta que exigeixen los temps moderns, y á qui la vida ficticia dels elements burocràtics més aviat perjudicaria que la podria afavorir.

Val la pena de que'ls catalans qu'estiman sa patria reflexionin sobre l'argument del *Barcelonisme* que s'ha inventat pera combatre'ls nostres ideals. Estèm segurs de que si las rahóns exposadas no'ls arriban á convèncer, ne tindrán prou fixantse en que'ls únics que' sostenen y'l propagan ab constancia digna de mellor causa, són los elements caciquistas de tot arréu, és á dir, los que precisament viuen del centralisme, los que, fent lo joch als politichs de Madrid, més interés tenen en mantindrens dividits pera que resulti més planera la tasca d'explotarnos.

PERE LLORET.

Tarragona 25 de Maig de 1902.

(De *La Renaixensa*).

A "LA OPINIÓ"

¡Manoy! ¿que no ho saben? Ara *La Opinió* vol fer de *papu* y boy nos prohibeix que li gastèm bromas ni que subratllem paraulas sino volèm incorre en desgracia.

¡Oydá! aquesta sí que no l'esperavam ni menys podíam somniarhi á l'escriurer nostre article anterior picantli'ls dits com á cástich de las sevas insensatesas.

Vaja, se véu que això de Ripatransone li ha arribat fins á l'ànima ¡pobret! No's desconsoli tant que ja li deixarem anar quan sigui l'hora, y fins si las circunstancias nos ho permetessin faríam lo sacrifici d'acompanyarlo, no més que per fer las paus y guanyarnos la seva benevolensa, ¡com que diu que's confraternitisa tant anant en vapor, molt fóra que no poguessim amansirlo!...

De manera que pera anar á Ripatransone se necessita que tinguem las escolas que la lley mana ¿no és això?

Y vostè, segons anèm veient, no's dona per convensut perque *Lo CAMP* no *rebate* que quedin sense instrucció 1.540 noys.

¡Bé, home, bé! Per això no calia enfadarse. Ja li farem lo compte de la vella, y perque després no'ns surti ab lo ciri trencat de que *Lo CAMP* no *lo ha probado*, hasta li citarem textos, però no perdi de vista que lo que anèm á probar és que á Tarragona hi han prou número d'escolas y per lo tant dificilment poden quedar 1.540 criatures sense instrucció y si hi quedan que no ho creyèm, res tenen que veurehi ni las autoritats ni'ls mestres, y si sols demostraria això que hi ha deixadusa per part de molts pares.

Anèm al cas:

Fulllejant la lley de 9 de setembre de 1857, en son article 101 hi llegim: «En los pueblos que lleguen á 2.000 almas habrá dos escuelas completas de niños y otras dos de niñas.

En las que tengan 4.000 almas habrá tres; y así sucesivamente, aumentando una escuela de cada sexo por cada dos mil habitantes, y contándose en este número las escuelas privadas, pero la tercera parte, á lo menos, será de escuelas públicas».

Pera reglamentar aquesta computació á que's refereix l'article transcrit, en fetxa 27 d'abril de 1882 va publicarse una R. O., que si bé fou derogada per R. D. de 6 de novembre de 1884, sigui després reposada en tot son vigor per altre R. O. que aparegué á la *Gaceta de Madrid* en 2 de novembre de 1888 y posteriorment confirmada per una ordre que en 6 d'octubre de 1893 sortí de la Direcció General d'Instrucció pública.

Ara bé; comptant ab que Tarragona té avuy dia una població de fet de 22.000 habitants, segons la lley li corresponen 24 escolas (dotze de cada sexe).

Las escuelas públicas qu'avuy hi han són las següents: 2 superiors, ab 2 ajudantias, quinas són considerades com a altrás tantas escolas elementals com ho proba lo que a tot arreu se'ls dona dret a concursar ab aquestas; 6 elementals, ab 1 auxiliaria, y 2 de párvuls: total, 13, que sumadas a las tretze privadas que segóns la mateixa Opinión aquí están establertas, forman un conjunt de 26 escolas.

Vegi, donchs, La Opinión, com hem probado que tenim més escolas que las que la llei exigeix a una població com Tarragona y que per aquest cantó no surten los comptes del 1.540 noys sens instrucció, ja entén si'ls seus pares tenen interès en que vagin a estudi.

No obstant, suposèm que no'ls convensen tampochs aquests càlculs que li hem fet y aferrèmse als mateixos arguments de La Opinión.

Diu aytal diari: «Afirmamos nosotros, y Lo CAMP no lo ha negado, que en Tarragona quedan 1540 niños sin asistir a la escuela....»

Donchs miri, ara Lo CAMP repasantho ben bé y després de fer moltas sumas y restas, ha trobat que no són precisament 1540, com vostè diu, los noys que's queden sense instrucció, sinó mil cinch cents quaranta UN. ¡Alsa, maco! ja qu'és tan entès en qüestions de tant per cent, demòstrins la contraria; puig si a vostè li basta afirmar lo primer pera que si Lo CAMP no lo rebate, nos ho hagèm d'empassar com veritat evident, ara l'oració's torna per passiva, y Lo CAMP afirma que n'hi ha un mes, com podria afirmar que n'hi han mil menys, y si La Opinión no lo rebate sobran las probas que adhuc pugan ferse.

Ara vegin vostés si'n será d'atreuiment demanar subvenció pera anar a Ripatransone quan pels carrers de Tarragona no'n podem treure las criaturas d'entre las camas y malehida casualitat! totas són de gent menesterosa y aqueixa és la causa de que's quedin sense instrucció, perque pels rics sempre hi ha una vacante a tots los estudis mentres que'ls pobres hi trobèm sempre la porta tancada.

Y (això encara no ho ha dit La Opinión, però esperèm que ho digui) d'això en tenen la culpa las autoridades, per no obligar als mestres públics a tirar la porta pels nassos de tothom que vulgui portarhi'ls seus fills pagant la retribució que's convinga y fentlos pendrer única y exclusivament los noys que vulgan anarhi sense pagar rès, encara que això's dongui de cops de puny ab la llei del 57, feta pel sabi Moyano, qu'en aquest y altres punts segueix vigent; encara que l'Ajuntament no hagi parlat may de retribucions convingudas, y encara que no hi hagués cap escola privada ahont pogués instruir los que volguessin ferho pagant, perque això és lo que convé y és lo que con..... al senyor de La Opinión.

¿No és cap aquí ahont dirigeix la puntaria?

Donchs tiri, tiri, y, sobre tot, asseguri ben bé'l cop, que no li surti'l tret per la culata.

Per no rès

La Rosalía y l'Enrich estavan recolzats en la barana de la galeria que donava al jardí. La tarde havia sigut xafagosa, però una forta ruixada, cayguda sens dupte en las vehinas montanyas, deixava sentir un fresquet ventijol, qu'embranzint los rosés y clavellés del jardí, escampava més intensament l'embaurnada flayra que's desprenia de las flors.

En los visatges dels joves, promesos de poch temps, no hi reflexava aquella tranquila felicitat, tan propia dels enamorats; molt al contrari, los hermosos ulls negres de la Rosalía, exteriorisavan una forta irritació.

—No sé qué t'hi fet pera que'm tractis aixís—deya l'Enrich tot contrariat.

—Rès, quasi rès; enganyarme d'aquesta manera....

—Però, Rosalía..... Te juro per lo que més estimis que las tevas sospitas són infundadas; ab la meva cosina ni hi penso ni hi he pensat may.

—Donchs si no hi pensas, per qué vas tot lo día ab ella, obsequiantla tan fora de lloch? Això m'posa a mi en ridícul.

—Vaja; tafanerías de donas. Ni és cert que vagi tot lo día ab ella, ni que la obsequi més enllà de lo qu'és regular entre parents qu'están en bonas relacions.

—Lo parantiu obliga a molt..... digué la Rosalía irònicament.

—Obligar a no obligar; però tota persona ben educada deu conduhirse sempre ab la major correcció, molt més tractantse de forasters. La Matilde estarà aquí tres ó quatre setmanas, y després, Déu sab quan nos tornarem a veure.

—Ja vindrà per aquí tot sovint, no tinguis por.

—Per Déu Rosalía. Que no té cap valor la meva paraula?

—No, nó y nó, contestà ab energia.

—A l'últim me farás enfadar ab aquesta gelosia ridícula.

—Enfadat tan com vulguis—replicà ab tò desabrit la Rosalía.

—Adéu—digué l'Enrich exasperat, y dirigintse ràpidament cap al recibidor, prengué'l barret, obri la porta, que tanca d'una revolada, y baixà depressa las escalas.

Dels ulls de la Rosalía's despengueren ardents llágrimas, que nerviosament s'aixugá al sentir que s'apropava algú. Era D.ª Maria, sa mamá, que notant la sobrietat de la noya, li preguntà:

—¿Qué ha passat?

—Rès; cosas de l'Enrich—y sense donar més explicacions se dirigí a la seva cambra.

L'Enrich no's deixá veure en tot l'endemà, però al segón día's presentá bastant encogit. La Rosalía, que tenia'l carácter un xich viu, feu que la minyona, a l'obrir la porta, li digués qu'estava malalta.

—¿Fá lliit? preguntá l'Enrich.

—Si.

No sapiguem què fer ni què dir, lo jove doná un pas enera, que la minyona aprofitá intentant tancar la porta; però a l'Enrich se li ocorregué demanar per D.ª Maria y ab aquesta intenció empenyé la porta, veient allavoras com una persona, que per lo vestit conegué era la Rosalía, s'amagava ràpidament darrera un cortinatje. L'Enrich se redressá tot resentit y digué a la minyona:

—Fassi'l favor de dir a la senyoreta que quan estigui restablerta..... ja avisarà—y girant l'espatlla baixá las escalas de duas en duas.

La Rosalía sortí y s'atansá a la porta volguent cridar a l'Enrich, però aquest ja havia desaparegut.

—Vaja, a tu't passa quelcom extraordinari—li deya la cusineta a l'Enrich.

—¿Qué vols que'm passi? Rès; un xich de mal de cap.....

—Tindrém d'enviar a cercar lo metje..... ó mellor dit, a la doctora Rosalía que't curará desseguida.

—Sempre estás de broma.....

—No són bromas, puig he observat que fá días estás distret, que contestas a tres quarts de quinze, que gayre be no menjas.... síntomas de mal d'amor. ¿Que hi ha moros a la costa?

—Bé, si, y què?—contestá mitj enfadat l'Enrich.

—No t'acaloris, home, que'n aquest mon pera tot hi ha remey, menys pera la mort.

—No m'enfado pas.....

—Bueno; explicat y ja veurás com jo arreglo la cosa.....

—¿Tú?—No m'fassis riurer.....

—¿Perqué nó?

—Perque..... de lo que'm passa la culpa la tens tú.

—¿Jo? Veyám, explicat d'una vegada—digué la Matilde mitj enrogida.

—Molt senzill. A la Rosalía se li ha posat al cap que l'enganyo, que t'obsequio tant... Voila tout.

—¿Que tonta!—exclamá la Matilde ab vèu indifinible.

—Jo, li he donat todas las seguretats... però no'm vol creure.

Durant un moment ni l'un ni l'altre gosaren a seguir la conversa. Com aquest silenci's feya enutjós, la Matilde s'atreví a dir:

—Demá mateix me'n aniré a casa. Fora jo, no tindrà motiu pera amohinar-te.....

—Això no ho puch consentir. La Rosalía devia donar crèdit a la meva paraula.

—Tot lo que vulguis; però jo tindria un remordiment de conciencia d'haver destruhit involuntariament la teva felicitat.

—¿Però quina culpa'n tens tú de las sevas quimeras?

—Cap, ja ho sé; més cal donar alguna satisfacció.....

—¿Satisfacció?—No seré pas jo qui la dongui. Ella.....

—No extremis las cosas—digué la Matilde mitj conmoguda—puig aquesta classe d'ofensas se deuen perdonar per la causa que las promou. Si la Rosalía no t'estimés molt, segurament que no tindria gelosia de mi ni de ningú. Tú, malgrat tindre rahó, has de donar lo primer pas pera la reconciliació. A n'ella no li estarà bé ferho.....

En aquell moment entrá la germana petita de l'Enrich, bonica ya nena de tretze anys, que s'abalansá y petonejá a la Matilde. L'Enrich no podia apartar los ulls de la seva cosina, descobrint en ella qualitats que may havia notat. Allí en lo fons de la seva conciencia, fins trobava que la Matilde era més hermosa, més distingida, més espiritual..... y per un moment li sapigué greu que'ls celos de la Rosalía no tinguessin fonament serió. La Matilde de cóu d'ull observava al seu cosí y's torná tota roja, com si instintivament endevinés las ideás que bullian en lo cervell del jove.

Passaren molts anys.

La Rosalía's casá ab un advocat y la Matilde ab un capitá d'enginyers militars. L'Enrich havia passat a Buenos Ayres cridat per un oncle seu que residia allí. En l'Atenas del Sud, com enfáticamente la anomenan los americans, l'Enrich treballá com un negre en lo comer del seu oncle. Aquest morí, y com no tenia successors directes, deixá a son nebot una gran fortuna.

Arreglats los assumptos de l'heretatge vingué l'Enrich a Europa, per primera vegada. Los seus pares, ja vellets, lo rebren ab llágrimas de gran satisfacció, lo mateix que la seva germana ja casada. A Tarragona y ab la familia hi passá una bona temporada, que ja se li feya llarga

per l'anyoransa de la vida activa que portava a América.

Un dia vegé a la Rosalía, vestida de dol per la mort del seu marit, ocorreguda més d'un any abans. La vista de la seva antiga estimada li produí una forta decepció. Malgrat los anys transcorreguts havia conservat l'Enrich, lo recort de l'esbelta y bella figura de la Rosalía. Al veurela endolada, pàlida y envellida, lo cor se li serrá, estumantseli'l darrer recort d'una ilusió perduda.

A l'embarcarse a Barcelona pera retornar a Buenos Ayres, taná a despedir tota la familia y la Matilde ab son marit. La cosina tot bromejant digué al Enrich:

—Vaja que la sort que has tingut la deus ben bé a la Rosalía y a mi.

—¿.....?

—Perque sense la meva estada a Tarragona, ni la Rosalía s'hauria engelosit, ni tu haurias anat a América; casadets y vegetant per aquell hermós trosset de terra catalana, passejant a l'estiu per la Rambla y a l'hivern per darrera'l Palau.....

—Potser tens rahó, entusiasta tarragonina, —devegadas fets en sí insignificants ocasionan una virada en redó en los destins de l'home. Malgrat haver navegat fins ara ab vent de popa, qui sab si naufragaré! Succedeixi lo que succedeixi, tal vegada la veritable felicitat l'hauria gaudit no moventme de casa.... —y al dir això dirigí, desde la coberta del trasatlàntich sos esguarts melangiosos cap al llarch de la costa pel cantó de Tarragona.

EMILI ROSSELL.

Comentarios

Fet significatiu

Ab motiu de la coronació, l'Alcalde de Madrid invitá a tots los confreres d'Espanya. Los pochos ó molts que hi anaren foren obsequiats ab un àpat, que presidí l'amo, com si diguessim, dels Alcaldes d'Espanya, Sr. Moret, ministre de la Gobernación.

Fins aquí rès hi ha que dir; però arribada l'hora de las expansions oratorias, brindaren diferents Alcaldes, cap d'ells catalá, y jhorroritzinsel tots demanaren la prompta descentralización administrativa. Ara hi fan lo mànech, devia pensar en Moret, y tot malhumorat s'aixecá y'ls hi engegá un discurs eloqüent y rublert de fullaraca com tots los seus, fugint de estudi en lo de la descentralización y dient que'l centralisme era l'andamiage que aguantava no sabem què, ni ell tampoch devia saberho probablement; la qüestió era sortir del pas ab una frase.

Encara qu'això de la descentralización és una paraula molt vaga, que rès concreta, lo fet que Alcaldes de real ordre sostiguessin per aquest registre no deixa de ser molt significatiu. Quan menys proba, que las ideás regionalistas més ó menys alarmadas, comensan a fer camí en regions que fins ara havian soportat pacientment l'absorció centralista de la gent de Madrid.

Pera nosaltres tot això és una bona senyal, puig si Alcaldes que deuen lo seu nomenament a Madrid, s'atreueixen a demanar encara que no més sigui que la descentralización, figurinse lo que deuen pensar y lo que demanarian los respectius administrats que no tenen que agrahir cap favor als partits polítics.

Y és lo que venim dient sempre; tot lo rebombori promogut contra'l catalanisme, no ha eixit del poble espanyol, tant ó més necessitat que nosaltres d'una bona y honrada administració, sinó dels explotadors del presupost, qu'en las novas corrents regionalistas no hi veuen més que a l'enemich que's proposa anularlos per complet.

No hi van gayre depressa las demés regions de l'Estat espanyol a obrir los ulls a la rahó y a la veritat, però confiem que las fuetadas del centralisme las deixondirà a temps.

Després de la crisis

En Canalejas y en Moret, s'han disputat la quefatura del partit lliberal a las mateixas barbas de Sagasta. Prou un y altre han fet prodigis d'hàbitat pera apareixer davant del públich babbau, ab més quantitat de democracia: però com lo joch era massa declarat, convingueren en quedar iguals en quant a democracia y fer pagar la patenta de la desavinensa a qui no'n té cap culpa, perque si poguessim esbrinar la mente dels ministres, segurament trobaríam que tots, inclòs Canalejas, són partidaris del cerrojo..... mentres siguin al poder.

De tots modos, ja sospitavam que en Canalejas feya la maleta pera anar en ab la bandera democrática, puig no és costum que desde'l candeleró's fassin moltas promesas com feu lex-joven a Manresa. A la oposició, bueno, perque ja se sab que no s'han de cumplir. Fora del ministeri, podrà dir per aquestos mons de Deu, que trobantse lligat de brasos arrojo el lastre de la reaccion, para poder elevarse libremente a las serenas y puras regiones de la libertad. Y no solzament tocará tots los registres de la democracia y del socialisme, pera embarcar als republicans de doble que ja es cansan d'esperar, sino que, quan sigui a Catalunya, s'lleclarará partidari de la autonomia més ó meny atenuada y ns dirá als catalanistas que som molt bons minyons..... Potser creurán que això és fer calendaris, però cal que tinguin present qu'aquell celebre manifest de n Polavieja fou redactat per en Canalejas. Qui fa un cove fá un sistell.

Nosaltres ja ns preparém a entusiasmar-nos.

Nos ab nos

Lo dimars passat al veure que l'orgue de la conservaduria restava mut, tinguerem un desengany. Nosaltres que li havíam estirat la lengua pera fer un rato de brometa y no tenir d'enmattavallí, —per falta d'original, és clar—aquellas estisoras tan ben ensinistradas que a tot drap gastan en la redacció del confarrel Però arribá'l dimecres, y'ns poguerem aconsolar del disgust, llegint uns trossets de prosa, virolada y substanciosa, separats per unas estrelletes que feyan goig de mirar.

Y què desgraciats són aquests conservadors..... de lo seül Volen contestar con pocas palabras, y lo que fan és engredarse ells mateixos, com si després de tants anys d'escriure, no sopiguessin redactar una carta. Més los hauria valgut callar, encara que això's causés un disgust a nosaltres, que no pas sortir ab uns quants ciris trencats que no serveixen ni pera anar a la professó.

Lo monarquisme, se proba ab fets, per exemple, defensant davant de l'Ajuntament y del poble la proposició de las festas, y no apretant a corre aixis que s'obra la sessió, amagant la cara vergonyosament, sense tenir lo valor de sostindre las que, diuen, són sas conviccions. ¿Es que tenian por d'una xiulada?... Ja'ns ho creyam que n'erán de valents, però no tant..... Comprenghin que encara que la xiulada hagués sigut forta, com que las sevas huestes són tan nombrosas, ben repartideta, a tant per barba, no'ls hi hauria tocat gran cosa.

Se veu que aquesta qüestió la té trastocada a la grey conservadora. ¿Com se explicaria sinó, que'ns surtissin a comparar al pobre Robert, nada menos que ab lo Rey? Y això han deixat passar los Mentors? Ara si qu'ens convencém que'l seu monarquisme és de fira, de lo més barato que's pot trobar.

De totes maneres, y fins admetent la comparansa—joh profanación!—resultará sempre que'ls catalanistas quan tractan d'organizar algún acte, suman l'esfors particular y propi y no acudeixen al Ajuntament pera que pagui'l gasto. No fan ni farán may com los conservadors, que proponen fer festas gratant la butxaca de la Pubilla. Ja ho hem dit abans que aquests senyors són conservadors de lo seu y derrotadors de lo dels altres.

Però aném a lo de la vara. Vegin si n'és d'ignocentota La Opinión, que si'ls seus lectors s'hi fixan una mica en lo que escriu, nos atribuirán una importancia capassa d'anular en quatre segóns tota l'influencia dels cap-pares de la conservaduria. Ve a dir que abans de las elecciones municipales, nosaltres ja auguravám que l'alcaldia seria de lliure elecció, cosa que proba que som profetas, que tenim un gran sentit polítich ó qu'estém molt ben relacionats ab la gent que mana. Per Déu, no ho fassin corre, perque, per ara, no'ls hi volèm pas pendre la feyna als amichs del confare. Se suha massa a l'estiu pujant las escalas del Govern civil.

Respecte de las brevas, no sabem com La Opinión s'atreueix a parlar, ella ue no ha deixat may rès per vert y que, especialment al Municipi, ha apurat todas las colillas hagudas y per haver. Desde'l modest municipal fins als cobdiciats càrrechs del ram de consúms, l'istoria del confarrel és d'aquellas que no hi ha per ahont agafarlas. De tanta llástima que'ns fá'l deixem corre aquest punt, puig no servim nosaltres pera tractar certs assumptos.

Y pera acabar—perque no volèm que La Opinión nos envií las estisoras—hem de recordarli al confarrel'l judici que l'instancia demanant la rebaixa de la contribució merequé a D. Pere A. Torres. Repassi la colecció del periódich y hi trobará alabansas que contrastan ab las censuras injustificadas, basadas en fets completament falsos que ara publica. No pensavam pas que s'esborrés tant aviat la memoria del seu ilustre fundador y que, fins d'una manera indirecta, arribéssim a bescantarli'ls seus mateixos amichs, als qui ell va treure del no rès. ¡Una mica més de respecte als morts, senyora Opinión!

CARITAT

Després de demostrar en lo precedent article las grans deficiencias, que per falta de caritat, s'observan en lo servey de la beneficencia municipal en lo consultori, no cal més sinó recordar que no tenim llista de pobres, ni cédulas de pobreza repartidas entre'ls que veritablement ho són, pera que'ls serveixi de document per acreditar tal pobreza y pugan exigir serveys domiciliaris als metges del municipi, no més cal recordar això, per fersé càrrech de la fonda perturbació que ha de produhir a las familias dels pobres que, malalts y sense medis, no poden servirse d'un dret que tenen, ja no solzament per la caritat, sinó per imperi y manament de la llei que, per qui deuria, no's compleix.

Me consta que hi ha hagut malalt que ab malaltia aguda y ab molta febre, ha sigut portat cada día al consultori fins al dia abans de morir. S'hauria mort aquell pobret malalt si hagué estat degudament assistit al seu domicili, ben resguardat en la seva cambra, ab las caricias y'ls cuydados de la seva amorosa mare y'ls devetells y carinyos de tota la familia? Potser que sí, potser que no, però lo probable, y segur hasta, és que'ls cambis de calor a fret y de fret a calor que evidentment devia sofrir lo pobret malalt, passant de la cambra al carrer y del carrer a la cambra, li fossin, si no funestos, molt perjudicials. Y tenia

dret a la pobresa y per tant a l'assistencia domiciliaria aquell malalt? ¿Tenia obligació'l metge de prestarli l'assistencia a domicili? A bon segur que ni la familia ni'l metge ho sabian, ¿per què per la falta de caritat de l'Ajuntament, que fent tretze anys que la llei és vigent, encara no ha tingut temps de cumplirla, ni'ls seus superiors de ferla cumplir.

Si'ls Ajuntaments no fossin hechura del cacich, si a la casa de la ciutat no s'hi anés a fer política de campanar, si a la banda de regidor no s'hi aspirés més que pera fer pura y neta administració, si'l pobre tingués una educació política que no té, si tingués una instrucció suficient pera poguer compendre lo que val lo seu vot y no se'l vengués per un plat de lletias, que significa gana per demá y fam per sempre, no passaria tretze anys sens veure cumplir una llei de las pocas bonas que tenim, perque está inspirada en lo carinyo y afecte al pobre, en la santa virtud de la caritat, en lo més alt esperit de justicia.

Ja que'ls pobrets no saben quins drets tenen ni com los poden fer efectius, ni'ls rics se preocupan de donarlosli lo que la llei los hi concedeix, y per lo tant és ben seu, tindrè que fer present a l'Ajuntament lo deber que té de cumplir la llei, y als rics lo deber que la caritat los imposa d'ajudar al pobre ab la demanda de lo que ab dret se li deu haver de donar.

Lo poble que vol ser civilisat y fort, és precis que s'ocupi y preocupi dedicant tots sos afanyas a la salut y a l'instrucció de sos fills; això no necessita de mostració, això ho crida l'higiene, això ho proba la diaria experiencia, això ho sab tothom; mes, com l'Ajuntament de Tarragona, está probat que té molt pocas pressas per mellorar la salut dels seus subordinats y poca diferencia igual per mellorar l'instrucció, dihemli per ara lo que ha de fer per cuidar de la salut, més tart, si no ho dich jo potser ho dirá un altre, que ha de fer per que l'instrucció sigui forta y general, fent disminuir lo nombre d'analfabètics que avuy nos posan casi al nivell del Riff.

Tarragona té dos metges (potser pochos) y practicants municipals peral servey de malalts pobres com mana l'article primer del R. D. de 14 de Juny de 1891; també té un apotecari in partibus; però dit article mana a l'ensem que l'Ajuntament formi un reglament al que deurán enmoltllar'se les actes d'aquests funcionaris, y si bé és veritat que té un reglament, aquest vá ésser aprobat per la Junta provincial de Sanitat ab la condició d'unas afegiduras que deixan molt que desitjar en lo referent al servey de apotecari, però aixis y tot l'Ajuntament va acordar lo dia 11 de Juny de 1897, que passés a la comissió pera que normalisés lo servey mèdich-farmacèutich, havent transcorregut prop de cinch anys sens que dita comissió haja dit aqueixa boca-és meva, deixant seguir las cosas de la mateixa manera y tan malament com sempre.

S'imposa donchs que immediatament aquella comissió informi per completat dit reglament, però fugint del criteri mesqui de la Junta provincial de Sanitat, que proposa la miserable suma de mil pessetas anyals per medicinas, apòsits y vendatjes, y que diu en l'afegidura quarta que, «una volta gastada la consignació qu'en concepte de medicaments als malalts pobres haja consignat l'Ajuntament, quedan deslligats del compromís de donar medicaments los apotecaris qu'acceptan dit servey». Cal que hi pensi en serió la comissió informadora ó l'Ajuntament en plé ab una y altra limitació, molt mesquina per cert, que fá la Junta provincial de Sanitat, perque si bé considero molt just que l'apotecari no dongui medicinas a l'Ajuntament sino las paga, no trobo justa ni legal la limitació qu'imposa a l'Ajuntament. Dons que'ls pobrets que tinguin la desgracia de caure malalts a primers d'any han de tenir la fortuna de tenir medicinas de franch, y'ls pobrets que tinguin la desgracia de caure malalts més tart han de ésser de diferente condició? No hi ha cap llei divina ni humana qu'ho consigní aixis, y qualsevol cervell mitj ben enroscat ha de protestar enèrgicament de tal falta d'equitat, de justicia y per tant de caritat.

Si's té por que mil pessetas serán pocas, com ja ho saben perque cap any arriban ni molt menys, a satisfacer las necessitats dels pobrets, que l'Ajuntament ne consigní moltas més, qu'en assumptos de salut per molt que's fassi serà poch y més val que'n sobri que no pas que'n faltin, y ja'ls diré jo més tart un capítol del presupost que's pot suprimir y servir per consignarlo a favor dels malalts pobres de Tarragona.

Calculi la Comissió informadora que suposant 25.000 habitants a Tarragona, 1.000 pessetas consignadas per medicinas pels pobres representan la petita almonya de 40 pessetas a l'any per cada mil habitants, mentres que Bilbao, Victoria, Pamplona y Sant Sebastia gastan respectivament per lo mateix concepte 443'96, 503'53, 263'60 y 300 pessetas per cada mil habitants, y únicament senyalo aqueixas poblacions perque en lo meu concepte són las més dignas d'enveja per la seva bona administració y per consegüent dignas de servir d'espill en lo qui deuria mirarse l'Ajuntament de Tarragona, si d'avuy endevant volgués com esperém voldrà, demostrarnos que l'inspiran sentiments de verdadera justicia y virtuts de ferma caritat.

A. RABADA

(Seguirá)

